

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 22

Засновано у 2015 році

Рівне – 2025

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип.22. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, К. М. Павелків, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2025. 364 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з інноваційної діяльності і міжнародного співробітництва Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Павелків Катерина Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габілітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Gluchman Vasil, PhD, професор філософії та етики факультету мистецтв Пряшівського університету (Словаччина);

Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій, Українська наукова діаспора у Франції (Франція-Україна);

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Pelekh Yurii, доктор габілітований, професор, професор кафедри досліджень школи і медіа факультету педагогіки і філософії Жешувського університету (Республіка Польща);

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Sirojć Zdzisław (Сіройц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіка, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Бричок С. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Rebisz Sławomir, доктор освітнього менеджменту, доцент, доцент кафедри досліджень школи і медіа факультету педагогіки і філософії, Жешувський університет (Польща);

Шліхта Г. О., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 30 жовтня 2025 р.).

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2025

ЗМІСТ

Пустовіт Г., Петренко О., Баліка Л. Психолого-педагогічні детермінанти формування особистісних мотивів зростаючої особистості у виховному процесі закладів позашкільної освіти	6
Вознюк О., Шурин О. Використання педагогічних технологій у процесі формування прикладної та технічної творчості майбутніх учителів технологічної освітньої галузі	20
Козак Л., Гурин А. Розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в проєктній діяльності	30
Коляда Н., Кравченко О., Левченко Н. Підготовка майбутніх соціальних працівників до надання послуги раннього втручання	40
Козак Л., Кравченко О. Формування мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки	50
Мигович І. Інтернаціоналізація вищої мистецької освіти як чинник формування полікультурної професійної ідентичності майбутніх фахівців мистецького профілю: інституційна модель	59
Rudenko N., Rudenko W. Prokrastynacja i dojrzałość osobowa młodzieży uzyskującej wykształcenie	77
Skubisz J. Dydaktyczne znaczenie regionalnego dziedzictwa wartości narodowo-etnicznych. Zarys problematyki	88
Антонюк М. Освітня діджиталізація: трансформація змісту курсу ІКТ у підготовці педагогів різних спеціальностей	102
Ваколюк А., Поліщук І. Формування позитивного ставлення до праці через практичні завдання у виховній роботі	112
Козир М., Леонтєва І. Інноваційні освітні технології у травма-інформованому підході: потенціал асоціативних карт	124
Левчук В. Сучасні підручники з фізики для закладів загальної середньої освіти України: історичний розвиток, тенденції та напрями оновлення	136
Нестерук С., Синевич Б. Виховний аспект уроку зарубіжної літератури як одна із функцій навчального процесу	148
Ostapchuk M., Moroz L. Pedagogical system of teaching natural disciplines at school	157
Петренко І. Історіографічний аналіз проблеми просторової організації освітнього середовища початкової школи в зарубіжній педагогіці XXI ст.	170
Петренко С. Професійна підготовка ІТ-фахівців в умовах університету: середовищний та аксіологічний контексти	181
Стельмашук Ж. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку	193
Танько А. Формування етичного складника професійної діяльності правоохоронців на гуманістичних засадах	200

Троценко В., Троценко Т., Кривенко Р., Сембрат С. Патріотичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти засобами народних рухливих ігор	212
Fedoryshyn O., Stanislavchuk N. The development and present situation of vocational education	223
Ціпан Т. Формування у майбутніх учителів початкової школи готовності до професійної діяльності засобами навчальної дисципліни «Сімейне виховання молодших школярів»	231
Доробки молодих науковців	
Адах В., Білоус В. Цифрове освітнє середовище університету як чинник формування професійної культури і компетентностей майбутніх фахівців	241
Бондарев О., Кузнєцов О. Формування професійних і комунікативних компетентностей майбутніх педагогів у сучасному освітньому середовищі університету	253
Нгуьык Т. Humanization and commodification: philosophical perspectives on microlearning in education	268
Даньшин М., Чепурка О. Розвиток лідерських якостей майбутніх менеджерів соціальної сфери у процесі професійної підготовки	279
Наровлянська М., Лукацький Є. Методика оцінювання рівня готовності педагогів закладів позашкільної освіти до застосування інформаційно-комунікаційних технологій: розроблення, валідація та нормування	290
Пелех В. Ціннісно-сміслова саморегуляція майбутніх менеджерів освіти: теоретико-емпіричне дослідження структурних компонентів	301
Перець В. Електронні ресурси та онлайн-курси як засіб розвитку аналітичної компетентності майбутніх економістів	321
Savushchik A. Cyfrowa transformacja pracy socjalnej: sztuczna inteligencja między perspektywami rozwoju a ryzykiem etycznym	331
Shamsutdynova M.-S. The axio-motivational structure of professional self-development of future foreign language specialists	342
Рецензії	
Wright James M. Axiopedagogy: theoretical and methodological concept and practical perspectives	355

УДК [373. 5. 016: 821.09 (100)]: 37.013

DOI: [10.35619/iuu.v1i22.694](https://doi.org/10.35619/iuu.v1i22.694)**Сніжана НЕСТЕРУК**

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та зарубіжної літератури
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-3766-1713
e-mail: snizhana.nesteruk@rshu.edu.ua

Бретіслава СИНЕВИЧ

старший викладач кафедри української та зарубіжної літератури
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0002-8142-806X
e-mail: bratyslava.synevych@rshu.edu.ua

ВИХОВНИЙ АСПЕКТ УРОКУ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ОДНА ІЗ ФУНКЦІЙ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті акцентовано увагу на необхідності реалізації комплексного підходу щодо втілення освітньо-виховних завдань на уроці зарубіжної літератури відповідно до вимог чинної концепції літературної освіти. Підкреслено важливість гармонійного поєднання всіх аспектів виховання – морально-етичного, творчого, естетичного. Визначено основні завдання вчителя – мобілізувати знання й уміння учнів, спрямовуючи їх реалізацію освітніх і виховних цілей уроку, зосередити увагу школярів на образах і рисах вдачі людини, здатних формувати особистість із гуманістичними цінностями. Зазначено, що комплексна робота вчителя, спрямована на формування в учнів різносторонніх якостей розвиненої особистості, зокрема моральної, естетичної та етичної. Обґрунтовано, що виховний потенціал корелюється зі змістом літературного твору та впливає на моральне становлення школярів. Наголошено на ролі шедеврів світової літератури в естетичному вихованні та саморозвитку особистості через розвиток художнього смаку, розуміння краси художнього слова, образності, композиції. Вони допомагають здобувачам сформувати власні естетичні вподобання та цінувати мистецтво. Визначено виховний аспект як одну з ключових функцій уроку зарубіжної літератури, яка реалізується через зміст творів, діяльність учителя та активність здобувачів. Показано, що твори світової класики допомагають формувати світогляд, розширювати світогляд та розвивати емоційний інтелект школярів. Проаналізовано роль позитивних героїв у формуванні позитивних життєвих і моральних орієнтирів. Охарактеризовано виховний аспект уроку зарубіжної літератури пропонується

як невід'ємну частину освітнього процесу спрямованого на формування духовно багатой, морально зрілої особистості.

Ключові слова: виховний аспект, морально-етичне виховання, виховна мета уроку, аналіз літературного твору, комплекс освітньо-виховних завдань.

Постановка проблеми. Виховна та освітня функції вважаються традиційними та незаперечними функціями літератури як шкільного предмета. Українська дослідниця М. Моклиця, осмислюючи особливості літератури для дітей, зазначає: «... у царині світогляду – це оптимізм, життєствердність, щира настанова на добро; в царині естетики – це універсалізм, який підпорядковує собі суб'єктивний компонент; у царині художньої форми – це простота висловлювання, ігровий характер, стилістична виразність» (Моклиця, 2002, с.67).

Світ пригод, ігор, розваг, нові знання, життєві ситуації завжди приваблювали дітей. Іван Франко зауважував, що немає сюжетів і тем, немає спеціальної манери письменника, які можуть бути неприйнятними для маленького читача. Усвідомлення належності до світової спільноти виникає через сприйняття здобутків зарубіжної літератури й культури та сприяє розвитку творчої особистості читача, формуванню гуманітарного світогляду, естетичних смаків, високої моралі. Шлях естетичного розвитку школяра через сприйняття прекрасного, мистецькі жанри та напрями проходить етапи ознайомлення, пізнання. Роль художньої літератури у цьому процесі очевидна.

Оновлена структура літературної освіти визначається відповідними нормативними документами та Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, у яких окреслено формування літературної компетентності та її складників у тісному зв'язку з розвитком комунікативної компетентності. Емоційно-ціннісна, літературознавча, культурологічна та компаративна змістові лінії є ключовими у виробленні вмінь здобувачів у всіх видах читацької діяльності шляхом ознайомлення із сучасним світом через здобутки художньої літератури та культури різних країн і народів. Формування духовно-ціннісного світу здобувачів, їхніх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань забезпечується через розкриття гуманістичного потенціалу та естетичних цінностей творів зарубіжної літератури та втілення у зміст навчального матеріалу з урахуванням вікових особливостей школярів.

Спеціальний розділ «Сучасна література» передбачає ознайомлення з творами різних жанрів, пов'язаних з проблемами сучасної молоді та тенденціями розвитку літературного процесу і культури, що забезпечує підготовку здобувачів до входження в сучасний світ, допомогу інтегруватися в соціокультурне середовище різних країн і народів. Оновлення переліку творів з урахуванням тенденцій сучасної літератури розраховане на живий діалог учителя та школярів. Висловлення власних думок, поповнення словникового запасу через спілкування з книгою сприяє подоланню комунікативних бар'єрів, невпевненості та допомагає школяреві сформуватися як повноцінний суб'єкт комунікаційних процесів. Естетична природа слова та

розуміння і трактування художнього образу дають можливість осмислити єдність світу художнього тексту.

Уміння та навички аналізу художнього тексту – одна із складних проблем в організації освітнього процесу під час уроку літератури. Вважаємо, що традиційні підходи до аналізу художнього твору в закладі освіти забезпечують методичні можливості для ефективної реалізації державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Т. Качак зазначає: «Аналіз художнього твору – уявна операція над твором, яка передбачає членування його на частини (складники змісту і форми), виокремлення певних частин, дослідження їх особливостей, визначення місця й функціональної ролі в загальній системі твору, встановлення характеру взаємодії з іншими його частинами» (Качак, 2016, с.19).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Розвиток методики викладання літератури, зокрема і зарубіжної літератури, дає можливість адекватно аналізувати естетичні феномени сучасного мистецтва в галузі літератури, хоча це питання є дискусійним і залишається відкритим. Більшість методистів пов'язують його із вивченням історії літератури та теорії літератури і намагаються непрямо визнати зазначену проблему. Часопис «Всесвітня література у середніх навчальних закладах України» активно долучається до обговорення присвячуючи цьому питанню свої сторінки.

Науковці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна О. Телехова, О. Тесленко у публікації «Виховні аспекти уроку словесності» наголошують на необхідності реалізації комплексу освітніх та виховних завдань під час уроку літератури: «На уроці чинником виховання служить усе, з чим взаємодіє школяр. А це означає, що вчитель змушений постійно тримати в полі зору всі аспекти уроку – освітні, виховні, розвивальні; вивчати їх виховні можливості й на цій підставі навчитися опосередковано впливати на весь виховний процес, спрямувати його у належне русло» (Телехова і Тесленко, 2012, с.162).

Публікація доктора психологічних наук, професора, академіка НАПН України І. Беха доповнює зазначений аспект, оскільки і в психології, і в літературі віддзеркалені механізми трансформації піклувального мислення та адекватні вчинки суспільно значущої спрямованості. У дослідженні вчений наводить типологію таких вчинків (Бех, 2020)

Методист, Г. Осіпчук підкреслює, що «... художня література має велику перевагу серед мистецтв як засіб виховання гуманних почуттів і формування духовних цінностей. ... художня література відіграє вагомий виховну функцію в реалізації педагогічних ідей» (Осіпчук, 2017, с. 132).

Мета статті – окреслити методичні аспекти дослідження художнього тексту, зокрема реалізації виховного аспекту як іманентно притаманного шкільному аналізу в контексті формування моральних якостей, естетичного смаку і розвитку творчих здібностей здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховний аспект є однією з ключових функцій уроку зарубіжної літератури, яка реалізується через засвоєння здобувачами морально-етичних, естетичних, та загальнолюдських

цінностей. Вивчення творів світової класики допомагає формувати світогляд, розширювати світогляд та розвивати емоційний інтелект школярів. Аналізуючи вчинки героїв, їхні стосунки та мотивацію, вони вчаться розрізняти добро і зло, правду й кривду, що сприяє саморозвитку особистості. Урок літератури спонукає до роздумів про милосердя, співчуття, любов та відповідальність.

Проблемам особливостей розвитку та саморозвитку особистості присвячені дослідження таких науковців, як М. Коваль, С. Гончаренко, А. Петровського, О. Киричук, Л. Рувінського, Л. Кондрашової та інших.

Сприйняття літературного твору школярем передбачає включення життєвого, емоційного, читацького та естетичного досвіду, що спричиняє певні складності під час аналізу літературного твору. Комплексна робота вчителя, спрямована на формування у здобувачів різнобічних якостей особистості, зокрема моральних, естетичних та етичних, на уроці зарубіжної літератури. Що співвідноситься зі змістом літературного твору та спонукає мотиваційної постановки виховних цілей. Вивчення шедеврів світової літератури сприяє естетичному вихованню та саморозвитку особистості через формування художнього смаку, розуміння краси художнього слова, образності, композиції, що допомагає учням розвинути власні естетичні вподобання та цінувати мистецтво.

Досить показовим у цьому плані є вивчення твору Елеонори Портер «Поліанна» на уроці зарубіжної літератури у 5 класі.

Тема уроку: «Гра в радість». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору Е. Портер «Поліанна». Мета: ознайомити з фактами біографії Е. Портер, простежити вплив Поліанни на життя міста; визначити нові риси, що виявляються в характері героїні; розвивати монологічне мовлення, вміння чітко і лаконічно висловлювати думки; вдосконалювати навички аналізу літературного твору і художнього образу; виховувати мужність, терпіння, доброзичливість, бажання допомагати людям.

Корекція сприйняття відбувається на стадії аналізу художнього твору та набуває масштабнішого змісту через узагальнення, емоційну та естетичну оцінки. Методист Ф. Штейнбук зазначає: «... дуже важливо, аби ми пам'ятали про те, що особливістю сприймання людиною загалом навколишнього світу в усій складності останнього, а це вимагає, щоб цей процес виявлявся у цілісному, активному та творчому характері – за будь-яких інших обставин сприймання перетворюється з корисної та захоплювальної справи на нудну та шкідливу, що викликати лише відразу до об'єктів сприймання» (Штейнбук, 2009, с.85).

Актуальність теми «Ідея радості життя й відкриття світу у творі Елеонор Портер «Поліанна» зумовлена потребою сучасного суспільства у формуванні позитивного світогляду, моральної стійкості та вміння знаходити гармонію в складних життєвих обставинах. У світі, де домінують соціальні, економічні та психологічні виклики, твір Елеонор Портер залишається яскравим прикладом літератури, що надихає, формує життєрадісність та оптимізм у читачів різних поколінь. Поліанна як літературний персонаж уособлює віру в добро, силу

позитивного мислення й здатність трансформувати реальність через прийняття світу з усіма його недоліками. Її «гра у радість» є універсальним механізмом психологічного самозахисту, який може слугувати прикладом для вирішення проблем сучасної людини. Саме виховний аспект цього уроку реалізується через ключову ідею твору – «гру в радість», що допомагає здобувачам засвоїти важливі моральні цінності та сформувати позитивне ставлення до життя. Принцип «гри в радість», якого Поліанна навчилася від свого батька, полягає в тому, щоб у будь-якій, навіть найскладнішій ситуації, знаходити щось хороше. Обговорення цієї ідеї на році спонукає учнів переосмислити своє ставлення до труднощів і навчитися радіти життю.

Евдемонізм – ключова традиція у трактуванні щастя. Ця категорія пов'язується насамперед з моральними благами. Аристотель трактує щастя як діяльність душі, що відповідає чесноті. Чесноти залежать від самої людини, від її свідомого вибору, який згодом переходить у звичку. Отож, можна стверджувати: завдання кожної людини – виховувати в собі чесноти. Аристотель підкреслює зв'язок справжнього щастя не з емоційним станом чи насолодою, і з діяльністю, чеснотою в житті. Щастя – досконала діяльність і добродісна поведінка, що приносить людині задоволення і гармонію з собою. Евдемоністичний ідеал – це життя, яке повною мірою задовольняє людину й розкриває її моральність. Відтак Аристотель уважав, що щастя полягає не в споглядальній блаженості, а в активній моральній діяльності.

Елементи евдемонізму можна виявити в багатьох концепціях теорії щастя. Так, в античній Греції Демокріт, Епікур переконували, що найвищими насолодами є духовні, бо щасливий той, хто досяг атараксії. Згодом Людвіг Фейєрбах у трактаті «Евдемонізм» наголошував, що в основі всіх без винятку вчинків та дій людини (і загалом всього живого) лежить одне спонукання – прагнення до щастя (евдемонізм), яке визнається рушійною силою суспільного розвитку. Евдемонізм проявляється навіть у примітивних інстинктах. Наприклад, самозбереженні, тобто любові до життя. Евдемонізм базується на розумному егоїзмі в соціумі, адже сама природа встановила, що щастя неможливе наодинці.

Поліанна, незважаючи на власні труднощі, завжди допомагає іншим і змінює їхнє життя на краще. Її вплив на таких персонажів, як місіс Сноу, містера Пендлтона та сувору тітку Полі, демонструє, як щира доброта і співчуття можуть розтопити крижані серця. Через аналіз цих епізодів здобувачі усвідомлюють важливість елементів емпатії та милосердя. Поліанна своєю відвертістю, відкритістю та щирістю змушує мешканців міста замислитися над своїм життям. Вона доводить, що навіть одна людина може змінити атмосферу навколо себе. Це навчає здобувачів, що їхні слова і вчинки мають неабияке значення. Головна героїня вчить цінувати найпростіші речі, які часто сприймаються як належне. Наприклад, вона щиро радіє сонячному променю чи можливості ходити, що стане особливо актуальним після її травми. Аналіз цих епізодів допомагає здобувачам зрозуміти справжню цінність життя та здоров'я. Поліанна – не лише оптимістка, але й дуже мужня та рішуча дівчинка. Вона сміливо зустрічає труднощі, не скаржиться і продовжує свою

«гру». Такий приклад виховує в учнів сміливість, витривалість і впевненість у собі.

Організація процесу аналізу вимагає дослідити характер сприйняття учнями прочитаного через декілька прийомів, а саме: з'ясування попередніх вражень про прочитане; зіставлення початкового розуміння та остаточного на підсумковому етапі аналізу; завдання випереджувального характеру. Учитель може використати такі методи:

Аналіз «гри в радість»: обговорювати із здобувачами, як вони самі могли б застосувати цю гру у власному житті;

Актуалізуючи опорні знання, можна запропонувати таку систему запитань:

1. Хто перший дізнався про гру Поліанни?
2. Що слугувало приводом для розповіді дівчинки?
3. Хто запропонував Поліанні «гру в радість»?
4. Коли вперше Поліанна звернулася до цієї гри?
5. Коли в гру дівчинці важко грати?
6. Хто з нового оточення Поліанни погодився грати в гру?
7. У чому особливості «гри в радість»?

«Гра в радість» допомагає героїні твору долати труднощі, хоча іноді грати в неї надто важко. Філософія радості є глибокою концепцією, яка має на меті змінити ставлення до життя, навчити героїв і читачів зосереджуватися на добрі, чуйності та взаємній підтримці. Поліанна, завдяки своєму оптимізму, впливає на оточуючих, допомагаючи їм змінювати світогляд і долати внутрішні бар'єри.

Обговорення проблемних питань: ставити питання про те, як Поліанна вплинула на різних персонажів, і що учні змінили б у своєму ставленні до оточуючих, а саме:

1. Що лякає Поліанну в переліку «графіка занять»?
2. Щокладають у поняття «жити» Поліанна і тітка Полі?
3. Чим заспокоїла Поліанну тітонька Полі?
4. Що думає Поліанна про обов'язки, які накладає на себе міс Гаррінгтон?
5. До якого висновку доходить Поліанна?

Творчі завдання: пропонувати написати есе «Чого мене навчила Поліанна?» або скласти власну «гру в радість».

Проектна робота: створити проєкт, який показує зміни в житті мешканців міста завдяки Поліанні.

Доповнити виховний потенціал твору Елеонор Портер «Поліанна» можна за допомогою й такого інструментарію:

Дискусія на основі цитат. Вчитель добирає ключові цитати з твору для обговорення важливих тем.

Створення ментальних карт. Групова робота зі створення ментальних карт, де в центрі – Поліанна, а навколо – її якості (оптимізм, щирість, доброта, мужність) та їхній вплив на інших персонажів.

«Дерево цінностей». Створення плаката у формі дерева, де на «корінні» вказані ключові цінності твору (оптимізм, співчуття, доброта), а на «гілках» – дії, які реалізують ці цінності в повсякденному житті.

Написання «листа Поліанні». Діти пишуть листи героїні, в яких розповідають про себе, діляться своїми роздумами, запитаннями.

Аналіз характеристик персонажів. Дослідження змін, що відбулися з окремими персонажами (міс Поллі, містер Пендлтон, місіс Сноу) після зустрічі з Поліанною.

Створення хмари слів. Використання онлайн-сервісів для створення хмари слів, куди можна вносити якості Поліанни та ключові ідеї твору. Це пряма візуалізація основних ідей та характеристик героїні.

«Колаж радості». Створення колажу з малюнків, фотографій та вирізок, що символізують моменти радості в житті кожного школяра.

Ігровий аукціон. Діти «купують» або «пропонують» на аукціоні риси характеру Поліанни, обґрунтовуючи, чому та чи інша риса є важливою і як її можна застосувати в житті.

Гра «Знайди радість». Моделювання та симуляція моментів з власного життя, в яких учні мають знайти позитивний момент, наслідуючи Поліанну.

Театральна постановка уривків. Розігрування учнями найбільш зворушливих чи ключових сцен твору задля кращого розуміння мотивів персонажів.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, вивчення повісті Елеонор Портер «Поліанна» дає змогу не лише ознайомити здобувачів із твором зарубіжної літератури, а й глибоко зачепити важливі виховні моменти, які допомагають формувати гармонійну особистість, здатну радіти життю, співчувати іншим, впевнено долати труднощі. Постановка здобувачам запитань, що спонукають під час аналізу художнього твору до дискусії та самостійного пошуку висновків; інтерактивні технології; проектна робота та рольові ігри забезпечують їм можливість не просто сприймати інформацію, а й переживати емоції героїв, що посилює виховний вплив. Творчі завдання, написання есе сприяють закріпленню отриманих знань та розвитку емоційно-ціннісного ставлення до вивченого матеріалу. Виховний аспект уроку зарубіжної літератури – це не просто доповнення до освітнього процесу, а його невід’ємна частина, що формує цілісну, духовно багату та морально зрілу особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Моклиця, М. (2002). *Основи літературознавства*. Посібник для студентів. Тернопіль: Підручники і посібники.

Качак, Т. (2016) *Українська література для дітей та юнацтва*: підручник. Київ: ВЦ «Академія».

Телехова, О., Тесленко, О. (2012). Виховні аспекти уроку словесності. *Наукові записки кафедри педагогіки Випуск XXX*. Харків [онлайн]. URL: <file:///C:/Users/Comp/Downloads/3516-Article%20Text-7407-1-10-20150710.pdf> (дата звернення: 17 жовтня 2025).

Бех, І. (2020). Особистість на виховній шкалі духовності. *Збірник наукових праць «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської*

молоді». Випуск 24. Книга 1. [онлайн]. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/book-1-2020-24-ua>> (дата звернення: 17 жовтня 2025).

Осіпчук, Г. (2017). Виховний потенціал художньої літератури у формуванні особистості майбутнього педагога (на матеріалі творчості Степана Павленка). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ВПЦ «Візаві». № 2 (2). С. 130-139

Штейнбук, Ф. (2009). *Методика викладання зарубіжної літератури в школі*: Навчальний посібник. 2-е вид., випр. та уточн. Тернопіль: Мандрівець.

REFERENCES

Moklytsia, M. (2002) *Osnovy literaturoznavstva* [Fundamentals of Literary Studies]. Posibnyk dlia studentiv. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. [in Ukrainian]

Kachak, T. (2016) *Ukrainska literatura dlia ditei ta yunatstva* [Ukrainian Literature for Children and Youth]: pidruchnyk. Kyiv: VTs «Akademii». [in Ukrainian]

Telekhova, O., Teslenko, O. 2012 *Vykhovni aspekty uroku slovesnosti* [Educational Aspects of a Literature Lesson]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*. Vypusk XXX. Kharkiv [onlain]. URL: <file:///C:/Users/Comp/Downloads/3516-Article%20Text-7407-1-10-20150710.pdf> (data zvernennia: 17 zhovtnia 2025). [in Ukrainian]

Bekh, I. (2020). *Osobystist na vykhovnii shkali dukhovnosti* [Personality on the Educational Scale of Spirituality]. *Zbirnyk naukovykh prats «Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi»*. Vypusk 24. Knyha 1. [onlain]. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/book-1-2020-24-ua> (data zvernennia: 17 zhovtnia 2025). [in Ukrainian]

Osipchuk, H. (2017). *Vykhovnyi potentsial khudozhnoi literatury u formuvanni osobystosti maibutnoho pedahoha (na materialy tvorchoosti Stepana Pavlenka)* [The Educational Potential of Fiction in the Formation of the Personality of a Future Teacher (based on the work of Stepan Pavlenko).]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. Uman: VPTs «Vizavi». No. 2 (2). S. 130-139. [in Ukrainian]

Shteinbuk, F. (2009). *Metodyka vykladannia zarubizhnoi literatury v shkoli* [Methods of Teaching Foreign Literature at School]: Navchalnyi posibnyk. 2-e vyd., vypr. ta tochn. Ternopil: Mandrivets. [in Ukrainian]

THE EDUCATIONAL ASPECT OF A FOREIGN LITERATURE LESSON AS ONE OF THE FUNCTIONS OF THE LEARNING PROCESS

Snizhana NESTERUK

Candidate of Philology Sciences, Associate Professor
at the Ukrainian and Foreign Literature Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-3766-1713

e-mail: snizhana.nesteruk@rshu.edu.ua

Bretislava SINEVYCH

Senior Lecture at the Ukrainian and Foreign Literature Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0009-0002-8142-806X

e-mail: bratyslava.synevych@rshu.edu.ua

Abstract. The article substantiates the necessity of a comprehensive approach to implementing the educational and formative objectives of foreign literature lessons in accordance with the current concept of literary education. It highlights the importance of achieving a harmonious integration of all dimensions of students' development: moral and ethical, creative, and aesthetic. The role of the teacher is defined as activating learners' knowledge and skills, directing their efforts toward fulfilling both educational and formative aims, and focusing their attention on literary characters and human qualities that contribute to shaping a personality grounded in humanistic values. The article emphasizes that the teacher's comprehensive work aimed at developing students' multifaceted personal qualities, particularly moral, aesthetic, and ethical, during foreign literature lessons should be closely aligned with the content of literary works and stimulate motivation to set formative goals. The study of masterpieces of world literature contributes to students' aesthetic education and personal self-development through the cultivation of artistic taste, appreciation of literary beauty, imagery, and composition. This process helps learners form their own aesthetic preferences and develop an appreciation for art. The formative aspect is identified as one of the key functions of the foreign literature lesson, realized through students' assimilation of moral, ethical, aesthetic, and universal human values. The study of world classics fosters worldview formation, broadens intellectual horizons, and develops students' emotional intelligence. By analyzing characters' actions, relationships, and motivations, students learn to distinguish between good and evil, truth and falsehood, which promotes personal self-development. In this context, the formative aspect of the foreign literature lesson is presented as an integral component that fosters the formation of a holistic, spiritually enriched, and harmoniously developed personality.

Keywords: formative aspect, moral and ethical education, formative goal of the lesson, literary analysis, integrated set of educational and formative objectives

Стаття надійшла до редакції 06.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 19.09.2025 р.

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 22

Упорядники:
проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.,
доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Підписано до друку 30.10.2025 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 23,9. Замовлення №426/2. Наклад 300

I – 66 **Інноватика у вихованні:** зб. наук. пр. Вип. 22. / М-во освіти
і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.:
О. Б. Петренко, К. М. Павелків, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2025. 364 с.

УДК 37: 005.591.6

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2025

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
№183 від 25.01.2024 року
Ідентифікатор медіа: R30-02515

Суб'єкти у сфері друкованих медіа:
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, 33014, Україна;
тел.: (0362) 62-03-56
email: rectorat@rshu.edu.ua

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Фабрична, 8 (р-н Льонокомбінату), м. Рівне, 33017, Україна;
тел.: 0800 - 33 - 51 - 57
email: 642134@ukr.net